

-DUK Eki Ve Divânü Lûgati't Türk'te
—DUK Ekli Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Mehmet Vefa Nalbant*

"Ekler, dil denen canlı organizmanın bir parçası olarak zaman içinde fonetik ve semantik değişmeye uğrayabilirler. Genellikle kalıplaşma ve kullanılış özelliği ile ortaya çıkan semantik değişmeler, dilin ifade imkânlarını genişletir. Geniş bir coğrafyada çok sayıda insan tarafından konuşulan dillerde, bu hadiseler daha yaygındır. Türkçede de eklerdeki semantik değişmelerin sayısız örneklerini görüyoruz. Meselâ, Eski Türkçenin gelecek zaman eki "-ga / -ge", Batı Türkçesinde hem fonetik yapısını değiştirmiş hem de gelecek zaman, geniş zaman, istek, emir bildiren çok fonksiyonlu bir ek hâline gelmiştir."

Timurtaş'm üzerinde durup örnek verdiği -ga / -ge eki gibi -DUK eki de Türkçenin gelişim süreci içinde farklı işlevlerde kullanılmıştır. Türkçenin ilk dönem eserlerinden başlamak üzere yazılı tüm metinlerde kolaylıkla tespit edebildiğimiz bu ekin menşei nedir? Eski Türkçe döneminden itibaren bu ek tarihî lehçelerde nasıl bir gelişme seyri izlemiştir? -DUK eki bir fiil çekim eki olarak sadece I. çoğul şahıs ekinin çekiminde mi kullanılmıştır yoksa bu ek yapısında bulunan *ok* edatının etkisiyle bütün şahıslar için kullanılan zaman eki + edat görünümündeki bir ek midir?

Bütün bu sorulara cevap verebilmek için önce bu ekin menşei konusunda yapılan değerlendirmeleri gözden geçirmek gerekmektedir. Bu ekin menşei konusunda bilim adamları farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu bilim adamlarından Brockelmann -DUK ekini menşe olarak -t fiilden isim yapma eki ile *uk* edatının birleşmesine bağlarken², Ramsted ve Kotwitz ise -DUK ekini

*. AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi

¹ Timurtaş, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul Üniversitesi Yay., 2. baskı, İst. 1981, s. 126-128

² Brockelmann, C; *Osttürkische Grammatik Der hlamischen Litteratur-Sprachen Mitteleasiens*, Leiden, 1954, s.261

Moğolcadaki *dag*, Tunguzcada *dig* şekillerine dayandırmaktadırlar. Ramsted ekin sonunda görülen /k/fonemini DUK şeklinden getirir ve bu şeklin eski bir çokluk eki olduğundan söz eder. Ramsted bu açıklamalarının yanında /k/foneminin -sAK (şart), -DUK (geçmiş zaman) ve -yuk (emir) şekillerinde bulunduğuna da dikkat çeker.³

Türkçedeki eklerin bitişim teorisine göre belirli bazı kelimelerden kısalma yoluyla oluştuklarını ileri sürüp, bu teori ışığında ekleri tahlil eden Kuznetsov, görülen geçmiş zaman ekleri -Di ve -DUK eklerini *tüke-* fiiline dayandırmakta ve -Di ekinin -DUK ekinden geliştiğine inanmaktadır. Kuznetsov'un bu iki ek için yaptığı etimoloji şöyledir: *tüke- >tük>tı*.⁴

-DUK ekinin menşei ile ilgili olarak yapılmış dikkat çekici açıklamalardan biri de Şinasi Tekin'e aittir. Tekin -ma olumsuzluk eki ve -DUK eki ile ilgili olarak kaleme aldığı yazısında bu eklerin kökenini Toharcaya dayandırmaktadır. Tekin'e göre -DUK eki Toharcadaki " *ma te ok*" biçiminden *-maduk* biçimine gelmiştir. Tekin'e göre *ma te ok* şekli, Eski Türk yazı dili teşekkül etmeden çok önce *-ma-tı ok* biçimine gelişmiş ve daha sonra sondaki *ok* pekiştirme edatı eklenerek *-maduk* şekline girmiştir. Eski Türkçe döneminde *-ma olumsuzluk* edatı olarak tamamıyla benimsenince *-maduk* ekinden *-duk* müstakil bir ekmiş gibi tabii olarak ayrılmış ve olumlu fiil köklerine getirilerek bildiğimiz -DUK eki ortaya çıkmıştır.⁵

-DUK ekinin kökeni ile ilgili bu görüşlerin ışığında ekin Eski Türkçeden başlamak üzere tarihî lehçelerdeki durumuna bakmak gerekmektedir:

Eski Türkçede fiil çekimini kuran bazı eklerin daima şekil ve zaman, bazılarının ise hem isim-fiil eki hem de şekil ve zaman eki olarak kullanıldığı görülmektedir (-DI, -Ayin, -Ar, -sAr vb.). Bazı

³ Räsänen, M.; *Matericilien zur Morphologie der Türkischen Sprachen*; Helsinki; 1957, s. 202-203

⁴ Daha fazla bilgi için bkz: Kuznetsov, İ. Petro; "Türkiye Türkçesinin MorfoEtimolojisine Dair", *TDAY-Belleien*, 1995, s. 193-262

⁵ Daha fazla bilgi için bkz: Tekin Şinasi; *İştikakçının Köşesi, Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*, Simurg, 2001, s.43-58

isim fiil eklerinin daha Eski Türkçe devresinde şekil ve zaman eki durumuna geçmelerinin sebepleri şunlardır: 1. İsim-fiil eklerinin hareket ifadesi taşıması 2. İsim fiil eklerinin zaman ifadesi taşıması.⁶

Kemal Eraslan geçmiş zaman ifadesi taşıyan, Türkçenin umumî isim-fiil eklerinden biri olan-DUK ekinin daima isim fiil olarak kaldığını, ancak görülen geçmiş zaman fiil çekiminin çokluk 1. şahsına tesir ederek bu çekimi kendisine benzettiğini ifade etmiştir.⁷

Ek Eski Türkçede sıfat, isim ve yüklem ismi teşkil etmiştir.⁸

1 .sıfat olarak kullanılmıştır.

Kut bulmaduk midik tmlıglar

Öñre kisre işitmedükat

2. İsim olarak kullanılmıştır.

Burhan kutıña katıglantuklannta

Tenriküç birtük üçün • -.

3.Yüklem İsmi olarak kullanılmıştır.

Sekiz oğuz tokuz tatar kalmaduk

Karluk işiñe kelmedük

Eski Türkçede kesin geçmiş zaman çekiminde -DUK şekline rastlanılmamaktadır. Bunun yerine Di + şahıs zamiri şeklindeki çekim şekli kullanılmıştır. Eski Türkçe dönemi eserlerinde bu zamanın çekimi şöyledir. 1.tekil şahıs {-DXm}, 2.tekil şahıs {-DXñ ya da -DXg}, 3. tekil şahıs {-Di}, 1. çoğul şahıs {-DXmXz}, 2. çoğul şahıs {-DXûIzya daDxg'zj 3. çoğul şahıs {-Di}.⁹

⁶ Eraslan, Kemal; *Eski Türkçede İsim-Füller*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1980, s. 153

⁷ Eraslan, Kemal; age, s. 26

⁸ Gabain, A. Von; *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviren: Mehmet Akalın; TDK Yay., Ankara, 1988, s.82

⁹ Daha fazla bilgi için bkz: Tekin, Talat; *Orhun Türkçesi Grameri*, Simurg Yay., Ankara, 2000, s. 182-185; Talat Tekin Kitabının ikincil son biçimler başlıklı bölümünde {-DOK} ekli geçmiş zaman ekinden bahsetmekte ve bu

-DUK eki Karahanh Türkçesi sahasında çok işlek bir ek değildir. Bu ek bu dönem eserlerinde genellikle sıfat fiil eki olarak kullanılmıştır. Bu ekin fiil çekim eki olarak kullanımına sadece DLT'de rastlanılmıştır. (Ekin DLT'de fiil çekim eki olarak kullanılmasına ilişkin açıklamalar yazımızın ilerleyen bölümlerinde yer almaktadır.)

Karahanh Türkçesi dönemi eserlerinde -Dik ekinin ilk ünsüzü sedalılık- sedasızlık uyumuna uyar. İki ünlü arasında /k/ fonemi ise sedahlaşmaz:

Muini men me emdi saña keldüküm

Menin kılkun erdi bu kökittüküm(KB, 659)

Karahanh Türkçesi döneminde görülen geçmiş zaman çekimi (DLT'de görülen ve Oğuz grubu lehçeleri için verilmiş -DUK ekli örnekler dışında) şu şekildedir:

1. *tekil şahıs {-DXm}*, 2. *tekil şahıs {-DXn}*, 3. *tekil şahıs {-Di}*,
1. *çokluk şahıs {-DXmXzj}*, 2. *çokluk şahıs {-Diñiz}*, 3. *çokluk şahıs {-Diya da-DilAr}*.¹⁰

Harezmi Türkçesi eserlerinde -DUK ile yapılan fiilden isim Rabguzi'de sık sık, Nehcü'l-Feradis'te ise seyrek görülür: *saña ne ma' I um boldi amil uçtmahlıg erdüki* (NF 239:7), *kıldukum işlemin tevili.*"

Harezmi Türkçesi eserlerinde görülen geçmiş zaman ekleri Karahanh Türkçesi eserlerinde olduğu gibidir. Karahanh Türkçesi ile Harezmi Türkçesi arasında görülen geçmiş zamanın çekimindeki en önemli ayrılık Harezmi Türkçesi eserlerinde 1. çokluk şahıs çekiminde -DImIz şeklinin yanında -DUK şeklinin kullanılmaya başlamasıdır.

eki almış eylem adlarının (3.tekil ve çoğul kişide) yüklem olarak kullanıldığını ifade etmektedir. Tekin bu ekin bir örnekte de 1. tekil kişi için kullanıldığını da söylemektedir, bkz. Tekin, Talat; s. 185

¹⁰ Hacıeminoğlu, Necmettin; *Karahanh Türkçesi Grameri*, TDK Yay, Ankara, 1996, s. 184-185. Ayrıca bkz: Mansuroğlu Mecdut; "Karahanlıca", *Tarihi Türk Şiveleri*, TKAE Yay., Ankara, 1979, s. 141-182

" Eckmann, Janos; "Harezmi Türkçesi", *Tarihi Türk Şiveleri*, TKAE Yay., Ankara, 1979, s. 183-223

Bugünkü Doğu şivelerinin kaynağı durumunda bulunan Çağatay Türkçesinde -DİK sıfat-fiil eki nadir kullanılmış, daha çok -GAN sıfat-fiil eki ve bu ekle başka unsurların birleşmesiyle meydana gelen zarf-fiil ekleri tercih edilmiştir. -GAN sıfat-fiil eki de, -DİK sıfat-fiil eki gibi iyelik eki alır ve son çekim edatlan ile kelime grubu meydana getirir.¹²

• Çağatay Türkçesinde görülen geçmiş zaman ise kök ve gövde +d zaman işareti + iyelik eklerinden türemiş şahıs ekleri ile yapılır. Çağatay Türkçesinde bu zamanın çekimi şöyledir:

Aldım /aldın~/aldı

Alduk /aldınız /aldılar¹³

•'•-- Kıpçak Türkçesinde "bu *ek* geçmiş zaman sıfat-fiildir. Zamanla görülen geçmiş zaman 1. şahıs çokluk şekliyle karışmıştır. Kıpçakça eserlerde sıfat-fiil olarak kullanılmasına az rastlanılmaktadır. EH'da geçen -dükçe ve -diğindan (< -dik-ı-n-da) şeklinde olanlar yazar tarafından, geçmiş zaman fiil şeklinin sonuna gelen -kçe ve -ğmda şekilleri olarak tasavvur edilmiştir."¹⁴

Keldükçe (EH, 153), kuyaş battığında kelge-men (EH, 153) vs.

Kıpçak Türkçesinde görülen geçmiş zaman ise şu şekilde çekimlenmektedir:

Tekil şahıslar: /. şahıs -m (-men), 2. şahıs -n̄, 3. şahıs -dı

Çoğul şahıslar: /. şahıs -k, -k, (-ğ, -biz/-miz, -kler), 2. şahıs -niz/-niz/-miz/-nüz (-nizler), 3. şahıs -lar/-ler

Aldım, aldın̄, aldı, aldık/alduk/çızdığ /, aldınız, aldılar¹¹

¹² Özkan, Nevzat; "-Dik Sıfat-fiil Ekinden Yapılmış Zarf-fiil Ekleri Ve Gagavuz Türkçesi'nde Bir Zarf Fiil Eki: -DicAAn (An)", 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı, 1996, TDK Yay., Ankara, 1999, s.891-900

¹³ Eckmann, Janos; Çağatayca El Kitabı, Çeviren: Günay Karaağaç, İstanbul Üniversitesi Yay., İstanbul, 1988, s. 120

¹⁴ Karamanlıoğlu, Ali Fehmi: Kıpçak Türkçesi Grameri; TDK Yay., Ankara, 1994, s. 142

¹⁵ Karamanlıoğlu, Ali Fehmi; age, s. 120-122

Yukarıda da görüldüğü gibi -DUK eki, Eski Türkçe ve Karahanlı Türkçesinde (DLT hariç) sadece sıfat fiil olarak bazı görevlerle kullanılmış görülen geçmiş zaman çekiminde kullanılmamıştır. Harezmi Türkçesi eserlerinden başlamak üzere bu ek bir sıfat-fiil eki olarak I. çoğul şahıs görülen geçmiş zaman ekinin çekiminde kullanılmış ve gittikçe yaygınlaşmıştır.

Genel değerlendirmesini yaptığımız bu ekin Karahanlı Türkçesi eserlerinden Divânü Lügati't Türk'te farklı bir durumu vardır. Bu ek Divanda görülen geçmiş zaman eki olarak farklı bir özellik göstermektedir. Kaşgarlı Mahmut, kendi eserinde bu ek için bazı açıklamalarda bulunmuştur: "Çine varıncaya dek Uygur, Argu, Çiğil, Yağma, Toxsı gibi Türk boylarının büyük bir kısmı mazi sıygasının J ve ^ ile bağlı olmasında birleşmişlerdir. Bunlar mazi sıygasında *bardı* derler. Suvarlarla Kapçaklardan bir takımları ile Oğuzlar onlardan ayrılmışlardır. Bunlar ^ yerine 3 lı yahut £ , yahut tok kelimelerde j , d li yahut ince ahenkli kelimelerde j getirirler. *Bu dilde müfret ve cemi sıygası bir olur, araları ayırt edilmez.*

j lı kelimelerde *ya kurduk* denir. "O yay kurdu demektir". "*Men ya kurduk*" denir ki "Ben yay kurdum" demektir. *Biz ya kurduk* "Biz yay kurduk".

£ lı kelimelerde *ol süt sağduk* denir. "O süt sağdı" demektir, yine böyle *olartağka ağduk* denir ki "Onlar dağa ağdılar" demektir.

Tok harfli kelimelerde *ol anı urduk* denir ki "O onu dövdü" demektir. *Men munda turduk* sözü de böyledir, "Ben burada kaldım." demektir.

J li kelimelere örnek: "*olkeldük, bizkeldük, olar ewge kirdük*" denir ki, "O geldi, Biz geldik, Onlar eve girdiler" demektir.

Çekmeli (imaleli) kelimelerde "*men anar tawar berdük*", "*Men yarmak terdü'k*" denir ki "Ben ona para verdim", " Ben para topladım" demektir. Gördüğün gibi burada müfretle cemi arası ayrılmamıştır.

Oğuzların birçoğu birinci şahsın birinci sıygasında öbür Türklerin *bardım* dedikleri yerde, yerine 3 getirerek *barduk* derler; *müfretle cemi arasım ayırmazlar*, yalnız öbür Türklerle, kendisine haber verilen mazi sıygasında birleşirler ve "gitti", "geldi" yerine *barduk keldük* demezler.¹⁶ ' . ' . . .

Kaşgarlı'nın verdiği örneklerden, bir kısım Türk boylarının görülen geçmiş zaman çekimini farklı şekilde yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu örneklerden hareketle -DUK ile çekimlenen şahıslar şöyle sıralanabilir.

Tekil şahıslar:

1.şahıs: *men ya kurduk /men munda turduk /men anar tawar berdük /men yarmak terdük*

2.şahıs: Bu şahıs için örnek verilmemiştir.

3.şahıs: *Ya kurduk / Ol süt sağduk / Ol keldük / Ol anı urduk*

Çoğul Şahıslar:

1.şahıs: *Bizya kurduk / Biz ağduk / Biz keldük*

2.şahıs: Bu şahıs için örnek verilmemiştir

3. şahıs: *Olar tağka ağduk / Olar ewge kirdük*

Kaşgarlı'nın verdiği bu örneklerden şu sonuçlar çıkmaktadır:

1. -DUK eki Oğuz grubu lehçelerine ait bir ektir. Fakat Kaşgarlı'nın geçmiş zaman için saymış olduğu özellikler, XI. yüzyıl sonrasına giren Oğuzca metinlerle hiçbir şekilde tanıklanmadığı için, Oğuzcanın XI. yüzyıldan sonraki gelişiminde, bu özelliklerin yazı dilini etkilemediği anlaşılmaktadır.¹⁷

2. -Duk şekli Oğuz grubu lehçelerinin hemen hepsinde ve (II. Şahıslar hariç) bütün şahıslarla kullanılmıştır. Kaşgarlı'nın da ifade

¹⁶ Kaşgarlı Mahmud; *Divânü Lügati't -Türk*, Çeviren: Besim Atalay, TDK Yay., Ankara, 1992, C II, s. 60-61

¹⁷ Korkmaz, Zeynep; "Kaşgarlı Mahmud Ve Oğuz Türkçesi", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, TDK Yay., Ankara, 1995, s. 241-253

ettiği gibi bu zamanın çekiminde yukarıda adı geçen Türk boylan teklik ve çokluğu ayınnazlar. Bu durum yazımızın başında ekle ilgili olarak verdiğimiz etimolojik tahlillerde yer alan ve -DUK ekinin yapısını oluşturan unsurlardan biri olan *Ok* edatının (-DI+ok) bir etkisi olarak değerlendirilebilir. Ekin bütün şahıslarla çekimlenmesi ve çekimde belirleyici olarak eklerin değil zamirlerin kullanılması da *Ok edatının* çekime bir etkisi olarak düşünülebilir.¹⁸

3. Bu ek Oğuz grubu Türk lehçelerinde önce bütün şahıslarla kullanılmış fakat Harezmi Türkçesi dönemi eserlerinden başlamak üzere görülen geçmiş zaman I. çoğul şahıs eki olarak genelleşmiştir.

4. *Ok* edatının Eski Türkçe'de birer zarf-fiil olarak da kullanılan ve yine Eski Türkçe'de şartın çekiminde DLT'den -DUK ile ilgili alınmış örneklerde olduğu gibi şahıs eki almayan ve şahsın zamirlerle belirlendiği -sa(Eski Türkçede -sAr)¹⁹ ve yine Eski Türkçe'de aynı zamanda zarf -fiil olarak kullanılan -di ekine²⁰

¹⁸ -DUK ekinin bütün şahıslarda kullanılması ve yapısında bulunan ok edatı bu ekin oğuz grubu lehçelerinde şahıs fonksiyonunu yitirmiş ve edatlaşmış bir ek olma ihtimalini düşündürmektedir. Nitekim Türkçe'de şahıs eki olarak düşünülen bazı eklerin (Emir ikinci teklik şahıs eki -gil) aslında birer edat oldukları bilim adamları tarafından ortaya konmuştur. Bu konuda bkz: Osman Fikri Sertkaya, "Bolsunğil Tep Tediler", *Uluslar Arası Türk Dili Kongresi*, 1988, Bildiriler, TDK Yay., Ankara, 1996, s. 135-142

" Görülen geçmiş zamanın I.çoğul şahsında -DUK ekinin ilk önce Harezmi sahasında görülmesi gibi (DLT Hariç), şartın I.çoğul şahsında görülen -sak'lı şekiller de ilk olarak Harezmi sahası eserlerinde tespit edilmiştir.

²⁰ Leylâ Karahan -di / -di eklerinin bir zarf fiil olarak kullanıldığını ve hiçbir şahıs eki almadan, şahıs ve kip ifadesi taşımadan, içinde bulunduğu kelime ve kelime grubunu cümlenin yüklemine bağladığını dile getirmektedir. Leylâ Karahan Köktürkçe ve Karahanlı sahasından bu durumla ilgili olarak şu örnekleri vermektedir: *Tört bulundaki budunug kop baz kıldım yağısız kıldım kop mana körti işig kiçi biriir* (Dört taraftaki milleti hep tabi kıldım, düşmansız kıldım, Hep bana tabi olup işi gücü berir.) Kültigin, Doğu-10. *Ular kuş imin tüzdi iinder işin* (Keklik , sesine ahenk verip eşini çağırırdı.) Kutadgu Bilig Bilgi için bkz. Karahan, Leylâ; "Görülen Geçmiş Zaman Eki -Dİ/ -Dİ'nin Tarz Ve Bağlama Fonksiyonuna Hm "Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi, 28, 1-2,1998, s. 335-341

gelmesi, bu eklerin arasındaki paralelliği ve ok edatının işlev olarak birbirine yakın eklere geldiğini gösterir. -DUK ekinin gerek zarf-fiil olarak gerek şahıs eki olarak kullanımında şart ekine benzerliği, ok edatının her iki ekle (çekimde hem şart hem de -DUK ekleriyle kullanılır) de kullanılması, -DUK şahıs ekinin -sAr şart ekinde olduğu gibi zarf fiil eki olarak da kullanılabilen *DI zaman eki ile + ok edatından oluştuğunu düşündürmektedir.

KAYNAKÇA

- Arat, Reşit Rahmeti, *Kutadgu Bilig, Metin-I*, TDK Yay., 3. baskı, Ankara, 1991
- Banguoğlu, Tahsin; *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., 4. Baskı, Ankara, 1995
- Brockelmann, C; *Osttürkische Grammatik Der Islamischen Litteratur-SprachenMittelasiens*, Leiden, 1954, s.261
- Dankoff, R., Kelly, J.; *Compendium Of The Turkic Dialects*, C. I, II, III, Harvard Üniversitesi Basımevi, 1982
- Eckmann, Janos; *Çağatayca El Kitabı*, Çeviren: Günay Karaağaç, İstanbul Üniversitesi Yay., İstanbul, 1988
-; "Harezmi Türkçesi", *Tarihi Türk Şiveleri*, TKAE Yay., Ankara, 1979
- Eraslan, Kemal; *Eski Türkçede İsim-Filler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1980, s. 153
- Ercilasun, Ahmet Bican; *Kutadgu Bilig Grameri-Fil*, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara, 1984
- Ergin, Muharrem; *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., 19. Baskı, İstanbul, 1990
- Gabain, A. Von; *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviren: Mehmet Akalın; TDK Yay., Ankara, 1988, s.82

- Hacıeminöglü, Necmettin; *Karahanlı Türkçesi Grameri*; TDK Yay, Ankara, 1996,
- Karahan, Leyla; "Görülen Geçmiş Zaman Eki -Di/ -Dİ'nin Tarz Ve Bağlama Fonksiyonuna Dair ", *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 28, 1-2,1998, s. 335-341
- Karamanhoğlu, Ali Fehmi; *Kıpçak Türkçesi Grameri*; TDK Yay., Ankara, 1994, s. 142
- Kaşgarlı Mahmud; *Divânü Lügati't-Türk*, Çeviren: Besim Atalay, TDK Yay., Ankara, 1992
- Korkmaz, Zeynep; "Kaşgarlı Mahmud Ve Oğuz Türkçesi", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, TDK Yay., Ankara, 1995, s. 241-253
- Kuznetsov, İ. Petro; "Türkiye Türkçesinin MorfoEtimolojisine Dair ", *TDAY-BeJleten*, 1995, s. 193-262
- Mansuroğlu Mecdut; "Karahanlıca", *Tarihi Türk Şiveleri*, TKAE Yay., Ankara, 1979,
- Osman Fikri Sertkaya, "Bolsunğıl Tep Tediler", *Uluslar Arası Türk Dili Kongresi*, 1988, Bildiriler, TDK Yay., Ankara, 1996, s. 135-142
- Özkan, Nevzat; "-Dik Sıfat-fiil Ekinden Yapılmış Zarf-fiil Ekleri Ve Gagavuz Türkçesi'nde Bir Zarf Fiil Eki: -DıCAn (An,)", *3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı*, 1996, TDK Yay., Ankara, 1999, s.891-900
- Râsânen, M.; "Materialien zur Morphologie der Türkischen Sprachen", Helsinki, 1957, s. 202-203
- Tekin Şinasi; *İştikakçının Köşesi*, *Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*, Simurg, 2001
- Tekin, Talat; *Orhun Türkçesi Grameri*, Simurg Yay., Ankara, 2000
- Timurtaş, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul Üniversitesi Yay., 2. baskı, İst. 1981, s. 126-128

Kısaltmalar

DLT: Divânü Lûgati't Türk

KB : Kutadgu Bilig

Yay. : Yayınları

TDK : Türk Dil Kurumu

TKAE : Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

